

**Katolícka univerzita v Ružomberku
Pedagogická fakulta
Inštitút Juraja Páleša v Levoči**

**Dimenzie a perspektívy
rozvoja osobnosti jednotlivca
v súčasnej škole
I.**

**Špeciálna pedagogika
Rodina – škola – spoločnosť
Zborník referátov z medzinárodnej vedeckej konferencie**

**Levoča
15. – 16. 4. 2009**

Medzinárodný vedecký výbor

prof. PhDr. ThDr. Amantius Akimjak, PhD.
prof. dr. hab. Mirosław Babiarczyk
prof. dr. hab. Stanisław Bielecki, PhD.
prof. dr. hab. Krystyna Chałas
prof. ThDr. ICDr. PaedDr. Mons. František Dluhoš, PhD.
prof. zw. dr. hab. Stanisław Juszczak, PhD.
prof. dr. hab. AJD Jolanta Karbowiczek
prof. Stanisław Dąbek, PhD.
prof. Dr. hab. Zbigniew Marek
prof. dr. hab. Slavomir Mazur
prof. dr. hab. Marian Nowak, PhD.
prof. zw. dr. hab. Adam Stankowski, PhD.
prof. PhDr. Štefan Vašek, CSc.
doc. PhDr. Antónia Tisovičová, PhD.
doc. PhDr. Kornel Čajka, CSc.
doc. PhDr. Mária Gažiová, PhD.
doc. PhDr. Gabriela Gotthardová, CSc.
doc. PhDr. Magdaléna Habšudová, CSc.
doc. PaedDr. Ladislav Hornák, PhD.
doc. PhDr. Daniela Kolibová, PhD.
doc. PhDr. Emma Kollárová, CSc.
doc. PhDr. Juraj Rusnák, PhD.
doc. PaedDr. ThDr. SSLic. František Trstenský, PhD.
doc. PhDr. Valentína Trubíniová, CSc.

Programový a organizačný výbor

Predsedsníctvo:

PaedDr. Beáta Akimjaková, PhD.
PaedDr. Ivana Krupová, PhD.
ICDr. Miloš Pekarčík, PhD.
Ing. Edita Tarajčáková, PhD.
PaedDr. ThLic. Mária Nagranová PaedDr.
Marta Oravcová

Členovia:

PaedDr. Eva Dolinská, PhD.
PaedDr. Ing. Mgr. Peter Hanisko, PhD.
PaedDr. Erika Nehrerová, PhD.
PaedDr. Anna Skokanová, PhD.
PaedDr. Bohuslav Stupák
PaedDr. Mgr. Marcel Šefčík
PaedDr. Božena Švábová

Recenzenti

prof. PhDr. ThDr. Amantius Akimjak, PhD.
prof. ThDr. ICDr. PaedDr. Mons. František Dluhoš, PhD.

Editori

PaedDr. Ivana Krupová, PhD.
PaedDr. Beáta Akimjaková, PhD.

Za jazykovú, obsahovú správnosť a aplikáciu citačných noriem zodpovedajú autori príspevkov.

© **Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku**
Inštitút Juraja Paleša v Levoči

ISBN 978-80-8084-490-5

Obsah

Úvod	7
1 ŠPECIÁLNA PEDAGOGIKA	
Resocializačné pôsobenie v špeciálnej pedagogike z kresťanského hľadiska	8
<i>Beáta Akimjaková</i>	
Stres i lęk w opinii uczniów kończących pierwszy etap edukacyjny	14
<i>Mirosław Babiarz</i>	
Stosunek uczniów do niepełnosprawności na przykładzie relacji z osobami upośledzonymi	40
<i>Marta Bałazak</i>	
Žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a školská integrácia	47
<i>Vlasta Belková</i>	
Výchova a vzdelávanie detí s autizmom	55
<i>Alena Fialová - Dagmar Krupová - Jana Kokorud'ová</i>	
Neuropsychické poruchy u detí umiestnených v detskom domove	59
<i>Michal Guľáš – Anna Bičárová</i>	
Prostriedky na rozvoj motoriky u osôb s viacnásobným postihnutím	69
<i>Magdaléna Habšudová</i>	
Aktuálne otázky interpretácie základných pojmov v špeciálnopedagogickej teórii a praxi	74
<i>Ladislav Horňák</i>	
Wpływ wychowania słuchowego na rozwój dziecka z uszkodzonym słuchem	80
<i>Iwona Jagoszewska</i>	
Formovanie osobnosti dieťaťa so psycho-sociálnym a emocionálnym narušením	88
<i>Mária Kerekešová</i>	
Problémové správanie autistických detí	97
<i>Jana Kokorud'ová – Alena Fialová – Dagmar Krupová</i>	
Kształcenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w Polsce	101
<i>Piotr Mazur</i>	
Ošetrovateľský pohľad na dieťa s detskou mozgovou obrnou	110
<i>Mária Novosedláková - Zuzana Hudáková</i>	

Komunikácia ako jeden z aspektov optimálnej integrácie jednotlivcov s mentálnym postihnutím do škôl bežného typu	122
<i>Helena Oriechiková</i>	
Poslanie súčasnej školy pri profesionálnej orientácii žiaka s poruchou sluchu	131
<i>Katarína Plačková</i>	
Metakognitívne schopnosti a žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	141
<i>Renáta Polakovičová</i>	
Špeciálny pedagóg – tvorca pokoja v porušenom svete	152
<i>Oľga Račková</i>	
Szkoła integracyjna – środowisko kształtujące osobowość uczniów pełno i niepełnosprawnych. Studium przypadku	162
<i>Piotr Sipiński</i>	
Starostlivosť o osoby s mentálnym postihnutím v rodine	176
<i>Anna Skokanová</i>	
Pedagogika specjalna – kierunki, tendencje rozwoju	182
<i>Adam Stankowski</i>	
Rola systemu rodzinnego w osobowym wychowaniu dzieci z upośledzeniem intelektualnym w stopniu lekkim	189
<i>Marian Stepulak</i>	
Prípravné a pohybové hry v zjazdovom lyžovaní zrakovo postihnutých detí	203
<i>Bohuslav Stupák</i>	
Loui Braille a jeho prínos do dejín slepeckého písma	214
<i>Edita Tarajčáková</i>	
Začleňovanie postihnutých detí do bežných ZŠ (vo svetle videnia učiteľov 1. a 2. roč. ZŠ)	221
<i>Emil Turiak</i>	
Kvalita života slabozrakých a nevidiacich	228
<i>Iveta Vieriková</i>	
Uczymy się z kontaktów z niepełnosprawnością Analiza indeksowa sytuacji spotkania osoby pełnosprawnej i niepełnosprawnej	238
<i>Anna Walulik</i>	

RODINA – ŠKOLA – SPOLOČNOSŤ

Vyučovanie filozofie na gymnáziu v kontexte globálneho rozvoja edukatívnej heuristickej základne a vedomostnej databázy	252
<i>Marián Ambrozy</i>	
l'Accompagnement familial	261

<i>Par J.L Dorey</i>	
Rozprávka, pieseň a modlitba v rodine	266
<i>Gabriela Gotthardová</i>	
Vnímanie prínosu marketingu z perspektívy modernej spoločnosti	273
<i>Richard Kerekeš</i>	
Rodina, spoločnosť a nezamestnanosť	282
<i>Emil Kočiš</i>	
Diecko w situacii došwiadczenia śmierci bliskiej osoby. Pomoc w przeżywaniu żałoby	293
<i>Piotr Krakowiak</i>	
Je lepšie veciam predchádzať než liečiť vážne následky	304
<i>Ludmila Krajčíriová</i>	
Filozofické a spoločenské východiská využívania výskumných a bádateľských metód v prírodovednom vzdelávaní	317
<i>Ivana Krupová</i>	
Znaczenie rodiny w rozwoju osobowości ucznia	327
<i>Paweł Kwas</i>	
Sexuálne zneužívanie detí cez internet	339
<i>Marta Lazorová</i>	
Rodina –škola- spoločnosť a ich úloha pri prevencii sociálno- patologických javov v spoločnosti	346
<i>Katarína Majcherová, Zuzana Hajduová</i>	
Európska agenda ako podnet na vzdelávanie vo verejnej správe SR	353
<i>Silvia Matúšová</i>	
J. J. Rousseau - jeho invenčné myšlienky v pedagogike a filozofii výchovy ..	366
<i>Mária Nagranová</i>	
Edukačná rola sestry a jej uplatnenie v praxi	379
<i>Mária Novysedláková - Daniela Višňovská</i>	
Rodina – katechizujúce prostredie	387
<i>Viktor Pardel'</i>	
Spoločenské fenomény ohrozujúce výchovnú funkciu rodiny.....	396
<i>Spoločnosti V. lasta Pramuková</i>	
Zachovanie osobnostnej identity mladého človeka v konzumnej spoločnosti	428 408
<i>Mária Slivková</i>	
Niektoré možnosti preventívnej výchovnej starostlivosti	422
<i>Ludovít Spuchľák</i>	
Náboženský kult a kult osobnosti	
<i>Ondrej Štefaňák</i>	
Vplyv starých rodičov na rozvoj osobnosti dieťaťa	433
<i>Peter Tavel - Gabriela Šarníková</i>	

Kultúrna pedagogika biblických žalmov pre súčasnosť	438
<i>František Trstenský</i>	
Hygiena dutiny ústnej	448
<i>Iveta Vieriková</i>	
Koncepcja człowieka w edukacji zdrowotnej	453
<i>Barbara Wolny</i>	
Dyspnoe ako prvý prejav ischemickej choroby srdca	463
<i>Peter Zelený</i>	
Dysfunction of Adipose Tissue as an Endocrine Organ, Treatment of Obesity	468
<i>Peter Zelený</i>	

Kształcenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w Polsce

Education of disabled children and young people in Poland

Piotr Mazur

Streszczenie

Referat przedstawia następujące formy kształcenia dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w Polsce: włączenie do zwykłych klas; specjalne klasy w zwykłych szkołach oraz szkoły specjalne. Autor zwraca uwagę na konieczność współpracy szkoły z samorządem lokalnym. Powinna ona dotyczyć wspólnej troski o to, by osoby niepełnosprawne miały nauczanie: zindywidualizowane, dostępne i powszechne. Za najwłaściwszą formę kształcenia autor wskazuje integracyjny system edukacji i wychowania, który polega na w miarę maksymalnym włączeniu uczniów niepełnosprawnych do zwykłych szkół, aby w ten sposób umożliwić wzrastanie w gronie swoich rówieśników.

Resume

The paper presents the following ways of educating disabled children and young people in Poland: integration into ordinary classes; special classes in ordinary schools and special schools. The author pays attention to the necessity for cooperation of school with local government. It should involve providing the disabled with individualised, widely available and widespread teaching. As the most appropriate form of education, the author indicates integrated system of education and upbringing. This system intends to integrate disabled students into ordinary schools, in order to enable the disabled to grow up in peer groups.

Słowa kluczowe: edukacja, szkoła, integracja.

Key words: education, school, integration.

*Nikt nie jest dość silny,
aby nie potrzebował pomocy.
Nikt nie jest tak słaby,
aby nie mógł dopomóc drugiemu.*
J. Grodzicka

Osoby niepełnosprawne stanowią najważniejszą grupę osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych. W niniejszym artykule zostaną przedstawione podstawy prawne kształcenia specjalnego, wykaz uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych w poszczególnych etapach edukacji oraz formy kształcenia specjalnego.

Uczeń niepełnosprawny

Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia za „dziecko niepełnosprawne uważa się takie dziecko, które bez specjalnych ulg ani pomocy z zewnątrz jest całkowicie, długotrwale lub w znacznym stopniu niezdolne do uczestnictwa w grupie prawidłowo rozwiniętych i zdrowych rówieśników”¹³.

W edukacji „dziecko niepełnosprawne” to uczeń, który na skutek posiadanych deficytów rozwojowych lub zdrowotnych posiada specjalne potrzeby edukacyjne. Diagnozę oraz szczegółowe określenie potrzeb edukacyjnych dziecka niepełnosprawnego wraz ze wskazaniem, jaki rodzaj edukacji jest dla niego najbardziej odpowiedni zawiera orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydawane przez zespół orzekający odpowiedniej poradni psychologiczno-pedagogicznej.

W roku szkolnym 2007/2008 we wszystkich typach szkół: podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych uczęszczało 6 mln dzieci i młodzieży, z tego 166 489 uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, co stanowi 2,8% ogółu uczniów w Polsce¹⁴.

Tabela 1. Kształcenie osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Wyszczególnienie	Uczniowie	
	2005/2006	2007/2008
Szkoły podstawowe	76 749	68 990
w tym specjalne	31 220	27 284
Gimnazja	65 166	61 270
w tym specjalne	34 602	33 042
Specjalne szkoły przysposabiające do pracy	7 018	7 857
Zasadnicze szkoły zawodowe	20 734	19 081
w tym specjalne	19 152	17 087
Licea ogólnokształcące	6 042	4 966
w tym specjalne	1 297	1 440
Licea profilowane	2 255	1 643
w tym specjalne	790	629
Technika	2 568	2 029
w tym specjalne	960	848
Szkoły policealne	807	653
w tym specjalne	566	496

Źródło: Mały rocznik statystyczny Polski 2008, Warszawa 2008, s. 238.

13 Cyt. za: M. Borkowska, Niepełnosprawność ruchowa dzieci, w: *Uczeń z niepełnosprawnością ruchową w szkole ogólnodostępnej*, pod red. M. Loska, D. Myślińskiej, Warszawa 2005, s. 7.

14 Por. *Mały rocznik statystyczny Polski 2008, Warszawa 2008, s. 238.*

We wszystkich szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2007/2008 uczyło się 68,9 tys. uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Ponad połowa wszystkich niepełnosprawnych uczniów szkół podstawowych uczęszczała do szkół ogólnodostępnych, zaś w szkołach podstawowych specjalnych uczyło się 27,3 tys. uczniów niepełnosprawnych objętych kształceniem na tym poziomie¹⁵.

Tabela 2. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych

Forma organizacyjna	Liczba szkół, oddziałów lub klas	Liczba uczniów
Szkoła podstawowa specjalna	790	27 284
Oddział specjalny w szkole podstawowej	209	2 304
Klasa integracyjna w szkole podstawowej	3 306	11 084
Klasa ogólnodostępna w szkole podstawowej	17 319	27 392
Klasa terapeutyczna w szkole podstawowej	45	528
Klasa wyrównawcza w szkole podstawowej	34	398

Źródło: *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008*, Warszawa 2008, s. 82.

We wszystkich gimnazjach dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2007/2008 uczyło się 61,2 tys. uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W gimnazjach specjalnych kształciło się 33 tys. uczniów¹⁶.

15 Por. *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008*, Warszawa 2008, s. 37-38.

16 Por. tamże, s. 38.

Tabela 3. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w gimnazjach

Forma organizacyjna	Liczba szkół, oddziałów lub klas	Liczba uczniów
Gimnazjum specjalne	816	33 042
Oddział specjalny w gimnazjum	143	1 613
Klasa integracyjna w gimnazjum	1 446	5 290
Klasa ogólnodostępna w gimnazjum	8 427	19 352
Klasa terapeutyczna w gimnazjum	67	904
Klasa wyrównawcza w gimnazjum	82	1 069

Źródło: *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008*, Warszawa 2008, s. 83.

W roku szkolnym 2007/2008 w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy uczyło się 7,8 tys. osób. Natomiast w zasadniczych szkołach zawodowych w uczyło się 19,1 tys. uczniów objętych kształceniem specjalnym, z czego 17,1 tys. (co stanowi 89,6%), uczyło się w szkołach specjalnych. Uczniowie posiadający orzeczenie o niepełnosprawności umysłowej w stopniu lekkim stanowili 80,4% wszystkich uczniów niepełnosprawnych w tych szkołach¹⁷.

Kształceniem specjalnym objętych było prawie 5 tys. uczniów liceów ogólnokształcących. Większość z nich (71,0%) kształciła się w liceach ogólnodostępnych: w oddziałach integracyjnych – 23,1% oraz ogólnodostępnych – 76,9%¹⁸.

W liceach profilowanych uczyło się 1643 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową stanowili niecałe 21%, a z chorobami przewlekłymi - 18% wszystkich uczniów niepełnosprawnych¹⁹.

17 Por. tamże, s. 44.

18 Por. tamże, s. 52.

19 Por. tamże, s. 48.

W technikach uczyło się 2,0 tys. uczniów objętych kształceniem specjalnym. Prawie 40% uczniów objętych kształceniem specjalnym stanowiła młodzież z przewlekłymi chorobami oraz uczniowie niesłyszący²⁰.

W szkołach policealnych uczyło się 653 uczniów objętych kształceniem specjalnym, z czego 53% to uczniowie niesłyszący i słabo słyszący, 22% to niewidomi i słabo widzący, a 16% to uczniowie z niepełnosprawnością ruchową²¹.

Podstawy prawne kształcenia specjalnego

Kształcenie specjalne organizowane jest dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dla młodzieży niepełnosprawnej i może być realizowane w systemie szkolnym lub w formie indywidualnej.

Uregulowania prawne dotyczące realizacji kształcenia specjalnego w szkołach ogólnodostępnych oraz szkołach integracyjnych lub szkołach z oddziałami integracyjnymi lub specjalnymi zostały zebrane w niżej wymienionych aktach prawnych:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997, nr 78 poz. 483);
2. Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 ze zm.);
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 1997 r. w sprawie zasad organizowania zajęć rewalidacyjno – wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim (Dz. U. z 1997 r. nr 14 poz. 76);
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. z 2001 r. nr 61 poz. 624 ze zm.);
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 2002 r. nr 15, poz. 142 ze zm.);
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2002 r. nr 51, poz. 458 ze zm.);
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 września 2002 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli

20 Por. tamże, s. 46.

21 Por. tamże, s. 54.

- nie mających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. z 2002 r. nr 155, poz. 1288);
8. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 11 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno – pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2003 r. nr 5, poz. 46);
 9. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. nr 11, poz. 114).
 10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 stycznia 2003 r. w sprawie sposobu i trybu organizowania indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. z 2003 r. nr 23, poz. 193);
 11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 27 lutego 2003 r. w sprawie organizacji kształcenia oraz warunków i form realizowania specjalnych działań opiekuńczo – wychowawczych w szkołach specjalnych zorganizowanych w zakładach opieki zdrowotnej i jednostkach pomocy społecznej (Dz. U. z 2003 r. nr 51, poz. 446).
 12. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. z 2005 r. nr 19 poz. 167);
 13. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach (Dz. U. z 2005 r. nr 19 poz. 166);
 14. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 marca 2005 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt dziecka w tych placówkach (Dz. U. z 2005 r. nr 52, poz. 467 ze zm.);
 15. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 marca 2005 r. w sprawie ramowych statutów placówek publicznych (Dz. U. z 2005 r. nr 52 poz. 466)
 16. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 4 kwietnia 2005 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci (Dz. U. z 2005 r. nr 68 poz. 587);
 17. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania

uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007 r. nr 83, poz. 562 ze zm.);

18. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. z 2008 r. nr 173, poz. 1072).

Formy kształcenia specjalnego

Kształceniem specjalnym obejmuje się uczniów, którzy ze względu na swoją niepełnosprawność wymagają stosowania specjalnych metod pracy oraz specjalnej organizacji nauki²².

Kształcenie specjalne (na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej) odbywa się w funkcjonujących samodzielnie szkołach specjalnych lub w szkołach ogólnodostępnych, w których tworzone są oddziały: specjalne, integracyjne, ogólnodostępne lub klasy terapeutyczne i wyrównawcze oraz w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, innych placówkach oświatowo-wychowawczych lub zakładach opieki zdrowotnej (włącznie z zakładami leczenia uzdrowiskowego)²³.

Szkoła specjalna – typ szkoły przeznaczonej dla dzieci i młodzieży z niedomaganiem fizycznymi, psychicznymi lub niedostosowanymi społecznie. Zapewnia ona uczniom opiekę i wykształcenie (w osiągalnym dla nich zakresie) oraz przygotowanie do zawodu²⁴.

Oddziały specjalne tworzy się w szkołach ogólnodostępnych. Są to oddziały przeznaczone dla uczniów z jednym rodzajem niepełnosprawności. Liczba dzieci i młodzieży w tych klasach powinna wynosić:

- dla uczniów niesłyszących i słabo słyszących - od 6 do 8,
- dla uczniów niewidomych i słabo widzących - od 8 do 10,
- dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim - od 10 do 16,
- dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym - od 6 do 8,
- dla uczniów z autyzmem i z niepełnosprawnościami sprzężonymi - od 2 do 4.

22 Zob. J. Karbowniczek, Dogoterapia jako metoda wspomagająca rozwój dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce. Kwartalnik dla nauczycieli” 2007 nr 4, s. 27-35.

23 Zob. G. Szumski, Współczesne formy organizacji kształcenia a cele edukacji niepełnosprawnych, w: Wątki zaniedbane, zaniechane, nieobecne w procesie edukacji i wsparcia społecznego osób niepełnosprawnych, Katowice 2004, s. 153-162; tenże, Integracyjne kształcenie niepełnosprawnych, Warszawa 2006.

24 Por. Szkoła specjalna, w: Pedagogika. Leksykon PWN, red. B. Milerski, B. Śliwerski, Warszawa 2000, s. 233.

Klasa ogólnodostępna organizowana jest w szkole ogólnodostępnej, do której uczęszcza 1-2 uczniów niepełnosprawnych. Kształcenie odbywa się poprzez włączenie do zwykłych klas. Szkoły zapewnia kształcenie z pełnosprawnymi rówieśnikami oraz specjalne wsparcie według potrzeb dziecka.

Klasa terapeutyczna organizowana jest dla uczniów wykazujących jednorodne lub sprzężone zaburzenia, wymagających dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specyficznych potrzeb edukacyjnych oraz długotrwałej pomocy specjalistycznej. Liczba uczniów w klasach terapeutycznych powinna wynosić od 10 do 15 uczniów.

Klasa wyrównawcza przeznaczona jest dla uczniów nie nadążających w nauce za rówieśnikami. Głównym celem jest udzielenie pomocy edukacyjnej i wychowawczej uczniom w uzyskaniu osiągnięć wynikających z podstawy programowej dla danego etapu edukacyjnego. Liczba uczniów w klasach wyrównawczych powinna wynosić od 10 do 15 uczniów²⁵.

W celu umożliwienia uczniom niepełnosprawnym zdobycia wiedzy i umiejętności na miarę ich możliwości w warunkach szkoły ogólnodostępnej organizuje się klasy integracyjne. Liczba uczniów w oddziale integracyjnym powinna wynosić od 15 do 20 uczniów, w tym od 3 do 5 uczniów niepełnosprawnych w poszczególnych klasach.

Integracyjny system edukacji i wychowania polega na w miarę maksymalnym włączeniu uczniów niepełnosprawnych do zwykłych szkół, aby w ten sposób umożliwić wzrastanie w gronie swoich rówieśników. Natomiast osobom przebywającym w zakładach opiekuńczych zapewnia się jak najczęstsze kontakty z zewnętrznym środowiskiem społecznym²⁶. Aleksander Hulek wyjaśnia, że „celem integracji jest [...] umożliwienie poszkodowanym na zdrowiu osobom prowadzenia normalnego życia i możliwie na tych samych warunkach jak innym członkom określonych grup społecznych. Integracja zakłada udostępnienie młodzieży upośledzonej na zdrowiu korzystania ze wszystkich stopni szkolnictwa – podstawowego, ogólnokształcącego i zawodowego, zdobyczy kulturowych i form czynnego wypoczynku”²⁷.

Kształcenie integracyjne domaga się współpracy szkoły z samorządem lokalnym. Powinna ona dotyczyć wspólnej troski o to, by osoby niepełnosprawne miały nauczanie:

- a) zindywidualizowane – dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów;

25 Por. W. Okoń, Nowy słownik pedagogiczny, Warszawa 2001, s. 166. Zob. J. Karbowniczek, Trudności w nauce a programy w edukacji wczesnoszkolnej, Kielce 2004.

26 Por. A. Hulek, Integracyjny system kształcenia i wychowania, w: Pedagogika rewalidacyjna, Warszawa 1980, s. 492.

27 Tamże, s. 493. Zob. K. J. Zabłocki, Dziecko niepełnosprawne, jego rodzina i edukacja, Warszawa 1999.

- b) dostępne – pozbawione barier architektonicznych, komunikacyjnych itp.;
- c) powszechne – zapewniające możliwość nauki w co najmniej takich samych warunkach, co inni rówieśnicy.

Praca dydaktyczna i wychowawcza placówek oświatowych przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych wymaga szczególnego wsparcia ze strony samorządu lokalnego, jak również instytucji i organizacji społecznych. Wspólne działania mogą w znacznym stopniu przyczynić się do poprawy jakości opieki, nauczania i wychowania dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

Bibliografia

1. Borkowska M., *Niepełnosprawność ruchowa dzieci*, w: *Uczeń z niepełnosprawnością ruchową w szkole ogólnodostępnej*, pod red. M. Loska, D. Myślińskiej, Warszawa 2005, s. 5-8.
- A. Hulek, *Integracyjny system kształcenia i wychowania*, w: *Pedagogika rewalidacyjne*, Warszawa 1980.
2. Karbowniczek J., *Dogoterapia jako metoda wspomagająca rozwój dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce. Kwartalnik dla nauczycieli” 2007 nr 4, s. 27-35.
3. Karbowniczek J., *Trudności w nauce a programy w edukacji wczesnoszkolnej*, Kielce 2004.
4. *Mały rocznik statystyczny Polski 2008*, Warszawa 2008.
5. Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2001.
6. *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008*, Warszawa 2008.
7. *Szkoła specjalna*, w: *Pedagogika. Leksykon PWN*, red. B. Milerski, B. Śliwerski, Warszawa 2000, s. 233.
8. Szumski G., *Integracyjne kształcenie niepełnosprawnych*, Warszawa 2006.
9. Szumski G., *Współczesne formy organizacji kształcenia a cele edukacji niepełnosprawnych*, w: *Wątki zaniedbane, zaniechane, nieobecne w procesie edukacji i wsparcia społecznego osób niepełnosprawnych*, Katowice 2004, s. 153-162.
10. Zabłocki K. J., *Dziecko niepełnosprawne, jego rodzina i edukacja*, Warszawa 1999.

dr hab Piotr Mazur

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie
510-199-240
psmazur@wp.pl